

of the Quality System]. Kyiv : Tsentr navchalnoi literatury, 2007. http://www.tvie.onaft.edu.ua/Momot_Menedzhment_jakost_ta_elementi_sistemi_jakost.pdf
“Natsionalnyi standart DSTU ISO 9000:2015. Systemy upravlinnia yakistiu” [National Standard DSTU ISO 9000:2015. Quality Management Systems]. Kyiv : DP «UkrNDNTs», 2016. <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209000.pdf>

Skawinska, E., and Zalewski, R. I. “Klastry biznesowe w rozwoju konkurencyjnosci i innowacyjnosci regionow. Swiat – Europa – Polska”. Warszawa : PWE, 2009. <https://www.pwe.com.pl/ksiazki/zarzadzanie/klastry-biznesowe-w-rozwoju-konkurencyjnosci-i-innowacyjnosci-regionow-swiat-europa-polska,p2121639768>
“Yakist” [Quality]. Wikipediia. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Якість>

УДК 005.336:332.146:339.9

JEL: D20; D49; F19; P42

ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

©2020 ФАТЬЯНОВ Д. В.

УДК 005.336:332.146:339.9

JEL: D20; D49; F19; P42

Фатьянов Д. В. Теоретичні положення оцінки ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства

У статті розглядаються актуальні теоретичні проблеми оцінки ефективності використання експортно-імпортного потенціалу (ЕІПП) підприємства. Складність соціально-економічних умов діяльності промислових підприємств потребує перегляду теорії та практики управління експортним потенціалом. Ефективність експортно-імпортної діяльності залежить від ефективності використання експортно-імпортного потенціалу на підприємстві, і це підтверджує необхідність вирішення проблем імпортозаміщення в економіці. У роботі обґрунтовано теоретичні положення оцінки ефективності використання ЕІПП підприємств, а саме: 1) методологічний каркас оцінки експортно-імпортного потенціалу підприємств обумовлюється, перш за все, системою основних елементів оцінки; 2) об'єктивність оцінки залежить від адекватної змістовної моделі ефективності використання цього потенціалу; 3) для здійснення оцінки важливо обґрунтувати ієрархічну систему показників, яка б відображала елементну структуру експортно-імпортного потенціалу та їх характеристики, а також систему критеріїв; 4) оцінка ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства є базатовимірною та базатокритеріальною; 5) об'єктивність оцінки ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства обумовлюється відповідним використовуваним математичним інструментом; 6) на основі результатів оцінки ефективності експортно-імпортної діяльності підприємства ухвалюються дієві управлінські рішення. Обґрунтовані теоретичні положення оцінки ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства містять її сформований методологічний каркас. Також у статті пропонується змістовна модель ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства, яка містить такі складові, як: структура, елементи, процеси, механізми, види ЕІПП, фактори впливу, показники, критерії, результати, затрати, ефект, ефективність. Викладений удосконалений теоретичний підхід до оцінки ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства забезпечує її об'єктивність, адекватність і достовірність.

Ключові слова: промислове підприємство, експортно-імпортний потенціал, оцінка ефективності, ієрархічна система показників, математичний інструментарій, модель ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-258-264>

Рис.: 3. **Бібл.:** 17.

Фатьянов Даниїл Володимирович – аспірант кафедри вищої математики та економіко-математичних методів, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: Malyares@ukr.net

UDC 005.336:332.146:339.9

JEL: D20; D49; F19; P42

Fatyaynov D. V. The Theoretical Principles for Assessing the Efficiency of Use of the Export-Import Potential of Enterprise

The article discusses the actual theoretical problems of assessing the efficiency of use of the export-import potential of enterprise (EIPPE). The complexity of socio-economic conditions of activities of industrial enterprises requires revision of the theory and practice of the management of export potential. The efficiency of export-import activity depends on the efficiency of the use of export-import potential at the enterprise, and this justifies the need to solve the problems of import substitution in the economy. The theoretical principles of the assessment of efficiency of use of EIPPE are substantiated as follows: 1) the methodological framework for assessing the export-import potential of enterprises is substantiated, first of all, by the system of basic elements of assessment; 2) the objectivity of assessment depends on an adequate content model of the efficiency of use of this potential; 3) to carry out the assessment, it is important to substantiate a hierarchical system of indicators that reflects the elemental structure of export-import potential and their characterizations, as well as a system of criteria; 4) assessment of the efficiency of use of the export-import potential of enterprise is multidimensional and multicriterial; 5) the objectivity of assessment of the efficiency of use of the export-import potential of enterprise is determined by the corresponding mathematical instrument used; 6) effective managerial decisions are made on the basis of the results of an assessment of the efficiency of the export-import activity of enterprise. The substantiated theoretical provisions for assessing the efficiency of use of the export-import potential of enterprise contain the formed methodological framework of the assessment. The article also proposes a content model of the efficiency of use of the export-import potential of enterprise, which includes such components as: structure, elements, processes, mechanisms, types of EIPPE, influence factors, indicators, criteria, results, costs, effect, efficiency. The presented improved theoretical approach to assessing the efficiency of use of the export-import potential of enterprise ensures its objectivity, adequacy and reliability.

Keywords: industrial enterprise, export-import potential, efficiency assessment, system of hierarchical indicators, mathematical instrumentarium, model of efficiency of use of export-import potential of enterprise.

Fig.: 3. **Bibl.:** 17.

Fatyaynov Daniil V. – Postgraduate Student of the Department of Mathematics and Mathematical Methods in Economics, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: Malyares@ukr.net

Одним із важливих економічних векторів, які утворюють основу «Національної економічної стратегії – 2030», є репутація України у світі та посилення торговельної дипломатії. Ця спрямованість економічного розвитку країни забезпечується підвищенням ефективності використання експортно-імпортного потенціалу країни, зокрема експортно-імпортного потенціалу підприємств як безпосередньої суб'єктної ланки. У забезпеченні стійкого функціонування та розвитку економіки країни, подоланні впливу кризових явищ у світовій економіці ефективність використання експортно-імпортного потенціалу промислових підприємств відіграє вирішальну роль.

Слід зазначити, що наразі в Україні сформувався досить несприятливий клімат для ефективної експортно-імпортної діяльності, який обумовлений недосконалістю податкової та законодавчої системи, несприятливими умовами інвестиційного клімату тощо. Сьогодні український експорт в основному складається з проміжних товарів з відносно низькою технологічною складовою, тому для підвищення його ефективності існує потреба в оновленні технологічних процесів на українських підприємствах з метою поступового перетворення економіки України в більш інноваційну та наукомістку і, як результат, більш конкурентоспроможну на світових ринках. Показником економічного розвитку країни є перевага експорту товарів над імпортом, а показник інтенсивності цього розвитку залежить від співвідношення обсягів експорту та імпорту (рис. 1).

Згідно з даними Державної служби статистики України зовнішньоторговельний оборот товарів і послуг за підсумками 2019 р. збільшився на 8,5% (+10,2 млрд дол.) порівняно з показниками 2018 р. і становив 131,0 млрд дол. [1]. Проте сальдо торговельного балансу товарів і послуг склалося негативним у сумі 3,6 млрд дол. і покращилося на 2,6 млрд дол. відносно показника 2018 р. Сальдо зовнішньоторговельного балансу товарів також склалося від'ємним у сумі 10,7 млрд дол. і погіршилося на 870,7 млн дол. Експорт товарів і послуг за підсумками 2019 р. збільшився на 11,2% (+6,4 млрд дол.) порівняно з показниками 2018 р. і склав 63,7 млрд дол. Експорт товарів збільшився на 5,8% (+2,7 млрд дол.) і становив 50,1 млрд дол. Збільшення обсягів експорту товарів відбулося за окремими товарними групами та пов'язано зі значним зростанням експортного постачання продукції машинобудування – на 55,8 млн дол. (+1,0%). Щодо країн, в які відбулося збільшення експорту товарів, то це Австралія та Океанія – на 21,4%, Африка – на 20,5%, Азія – на 12,1%, Європа – на 3,0%. Також слід сказати про зменшення експорту товарів до таких країн, як Америка – на 9,4%, СНД – на 3,8%.

Тому проблеми вдосконалення теоретичних положень, що стосуються формування та впровадження оцінки ефективності використання експортно-

імпортного потенціалу промислових підприємств, є актуальними та потребують свого дослідження і вирішення.

Аналіз робіт провідних фахівців з проблем експортного потенціалу, зовнішньоекономічної діяльності, зокрема експортно-імпортної діяльності, показав, що формуванням теоретичних засад експортно-імпортного потенціалу займався багато вчених і практиків, а саме: А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник, В. В. Юхименко [2], В. С. Пономаренко, А. І. Піддубна [3; 4], А. Г. Ліпич, А. О. Фатенок-Ткачук [5], А. М. Малярець, П. О. Грицько [6], І. О. Бараннік [6; 7], О. О. Якушев [8], В. П. Андришин [9], А. Дунська [10], Л. Д. Чалапко (Калник) [11], О. В. Шкурулій [12] та інші. Проте теоретичні проблеми оцінювання ефективності використання експортно-імпортного потенціалу промислових підприємств залишаються не достатньо опрацьованими.

Аієвість та об'єктивність оцінки ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємств залежить від сформованих і теоретичних положень, які враховують як структуру процесу оцінки, так і його сутність. Методологічний каркас оцінки експортно-імпортного потенціалу підприємств обумовлюється, перш за все, системою основних елементів оцінки – це *є перше теоретичне положення*. Незважаючи на те, що вищезгадані вчені у своїх роботах достатньо детально розглядали визначення сутності понять, які використовуються в теорії та практиці управління експортного потенціалу, проте питання оцінки експортно-імпортного потенціалу залишалися поза увагою. Аналіз наукових підходів до оцінки об'єктів в економіці, зокрема їх потенціалу, дозволив сформулювати основний перелік елементів її методологічного каркасу та взаємозв'язок цих елементів (рис. 2).

Другим положенням оцінки ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства є те, що об'єктивність її залежить від адекватної змістовної моделі ефективності використання цього потенціалу. Ґрунтуючись на підходах Малярець А. М., Отенко І. П. [13], Баранніка І. О. [14] та Грицько П. О. [15] до визначення експортно-імпортного потенціалу та ефективності експортно-імпортної діяльності підприємства, цей потенціал слід розглядати як поєднання суб'єктної (здатність) та об'єктної (можливості) його складових, що обумовлюють здатність здійснювати експортні та імпортні операції, можливості забезпечувати їхнє додатне сальдо, а саме: ефективно його використовувати в процесі експортно-імпортної діяльності. До змістовної моделі експортно-імпортного потенціалу підприємства доцільно включити такі складові, як структура, елементи, процеси, механізми, види ЕІПП, фактори впливу, показники, критерії, результати, затрати, ефект, ефективність. Тут слід зауважити, що вчені в роботі [13], розглядаючи процес моделюван-

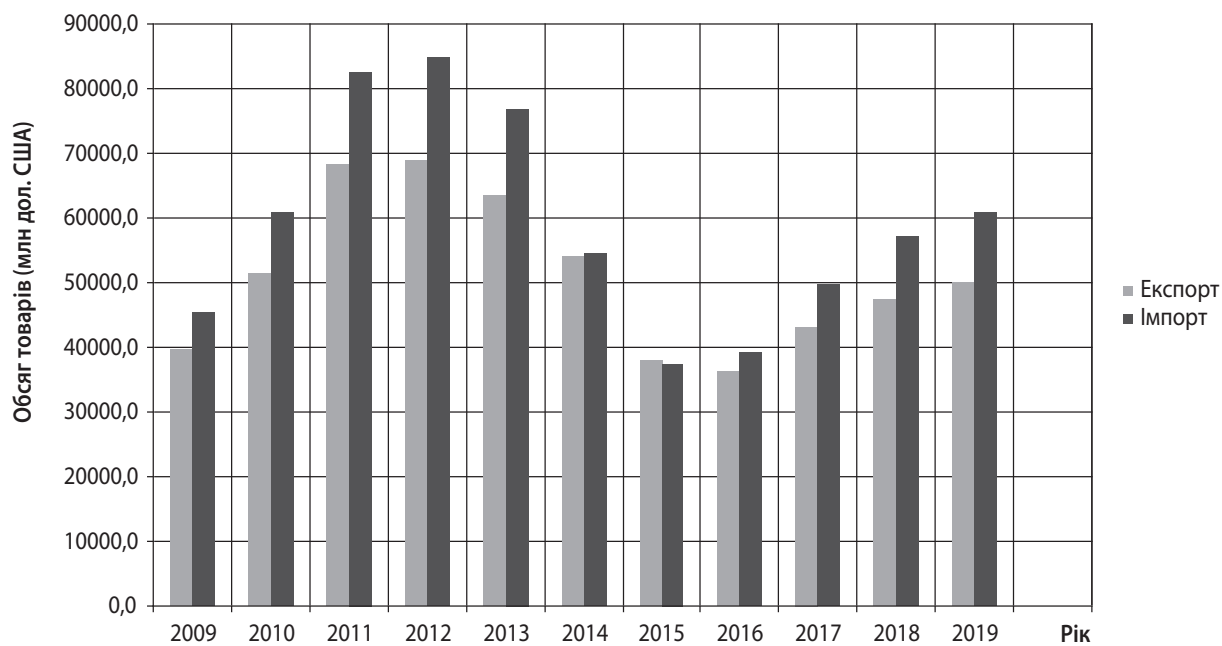

Рис. 1. Динаміка показників обсягів експорту товарів та імпорту товарів в Україні протягом 2009–2019 рр.

ня експортно-імпортного потенціалу підприємства, виокремлюють його когнітивну, змістовну, концептуальну, інформаційну, математичну та мегамоделі, але для оцінки цього потенціалу можна об'єднати змістовну та концептуальну моделі. Отже, змістовну модель експортно-імпортного потенціалу підприємства наведено на рис. 3.

Для здійснення оцінки ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства важливо обґрунтувати ієрархічну систему показників, яка б відображала його елементну структуру та їх характеристики, а також систему критеріїв, і це є *третьім положенням*. Наприклад, Бараннік І. О. [16] рекомендує для здійснення моніторингу ЕІПП систему частинних показників, яка описує цей потенціал, а саме: частка експорту; частка імпорту; експортна щільність підприємства на зовнішньому ринку; частка внутрішнього ринку; темп зміни поставок на експорт; темп змін імпорту; рівень продуктової диверсифікації експорту; коефіцієнт використання робочого часу; питома вага працівників, що закінчили ВНЗ; питома вага працівників, навчених новим професіям; питома вага працівників, що підвищили кваліфікацію у звітному періоді; коефіцієнт плинності персоналу; продуктивність праці; коефіцієнт відновлення основних фондів; фондовіддача; фондоозброєність; коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами; частка власних обігових коштів в активах; коефіцієнт оборотності капіталу; коефіцієнт оборотності власного обігового капіталу; коефіцієнт оборотності виробничих запасів; коефіцієнт оборотності готової продукції; коефіцієнт оборотності власного капіталу; коефіцієнт автономії; коефіцієнт маневреності; показник фінансового

левериджу; коефіцієнт забезпечення запасів і витрат власними джерелами формування; запаси матеріальних ресурсів; матеріаломісткість продукції; показники структури операційних витрат: сума матеріальних витрат; обсяг амортизації; сума витрат на оплату праці; відрахування на соціальні потреби; інші операційні витрати; виробничі запаси; незавершене виробництво; обсяги готової продукції.

Також пропонується система частинних показників, які характеризують ефективність використання ЕІПП. Це такі показники, як: економічна ефективність експорту; економічна ефективність імпорту; вигідність експорту; прибутковість експортних операцій; рентабельність імпорту, а також показники рентабельності підприємства: рентабельність сукупного капіталу; валова рентабельність продажів; операційна рентабельність продажів; чиста рентабельність продажів. Недоліком пропонованої Баранніком І. О. системи частинних показників стану ЕІПП є те, що вона не структурована за структурними складовими цього потенціалу, а перевагою – виокремлення підсистеми показників, які характеризують ефективність використання потенціалу та ефективність всієї діяльності підприємства. Безумовно, для визначення рівня ефективності використання експортно-імпортного потенціалу необхідно обчислювати інтегральні показники, які дозволяють зробити згортку частинних показників в одну величину. В [17] наголошується, що побудована модель тільки тоді має високу статистичну якість, якщо вона формувалася в якісному ознаковому просторі.

Оцінка ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства є багатовимірною та багатокритеріальною, і це складає *четверте*

Рис. 2. Методологічний каркас оцінки експортно-імпортного потенціалу підприємства

положення. Дане теоретичне положення частково впливає з попереднього. Ефективність використання експортно-імпортного потенціалу підприємства визначається багатьма елементарними та складними ознаками, які, своєю чергою, вимірюються частинними та інтегральними показниками. Оцінка ефективності використання експортно-імпортного потенціалу здійснюється за багатьма критеріями, які залежать від місії, цілей, стратегій підприємства. Одним із основних критеріїв є випереджаючі темпи зростання обсягів експорту над імпортом, що забезпечує ефективність експортно-імпортової діяльності, всієї діяльності та розвиток підприємства.

П'яте положення складає факт, що об'єктивність оцінки ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства обумовлюється відповідним математичним інструментом, який використовується в процесі оцінки. Вибір математичного інструменту слід ґрунтувати на аналізі переваг і недоліків кожного з інструментів, який використовується. Про переваги та недоліки математичних інструментів детально сказано в роботі Пономаренка В. С., Малярєць Л. М. [17]. Автори також рекомендують ці математичні інструменти для розв'язування типових

задач в економіці. Наприклад, вчені наводять перелік практичних задач, які можна розв'язувати за допомогою факторного аналізу:

- ✦ визначення внутрішніх неявних (латентних) складних факторів розвитку підприємства;
- ✦ визначення внутрішніх неявних складних факторів розвитку підприємств у регіоні;
- ✦ визначення внутрішніх неявних складних факторів розвитку об'єктів і суб'єктів економіки в країні;
- ✦ діагностика ступеня інформативності показників, що визначають фактори розвитку підприємств;
- ✦ оцінка ступеня інформативності системи основних показників діяльності підприємства;
- ✦ наукова обґрунтованість виявлених факторів розвитку підприємств;
- ✦ визначення типів розвитку підприємств за критерієм системи факторів, що формують даний розвиток;
- ✦ визначення та оцінка ієрархічної структури факторів, що обумовлюють розвиток підприємств, регіону, країни;

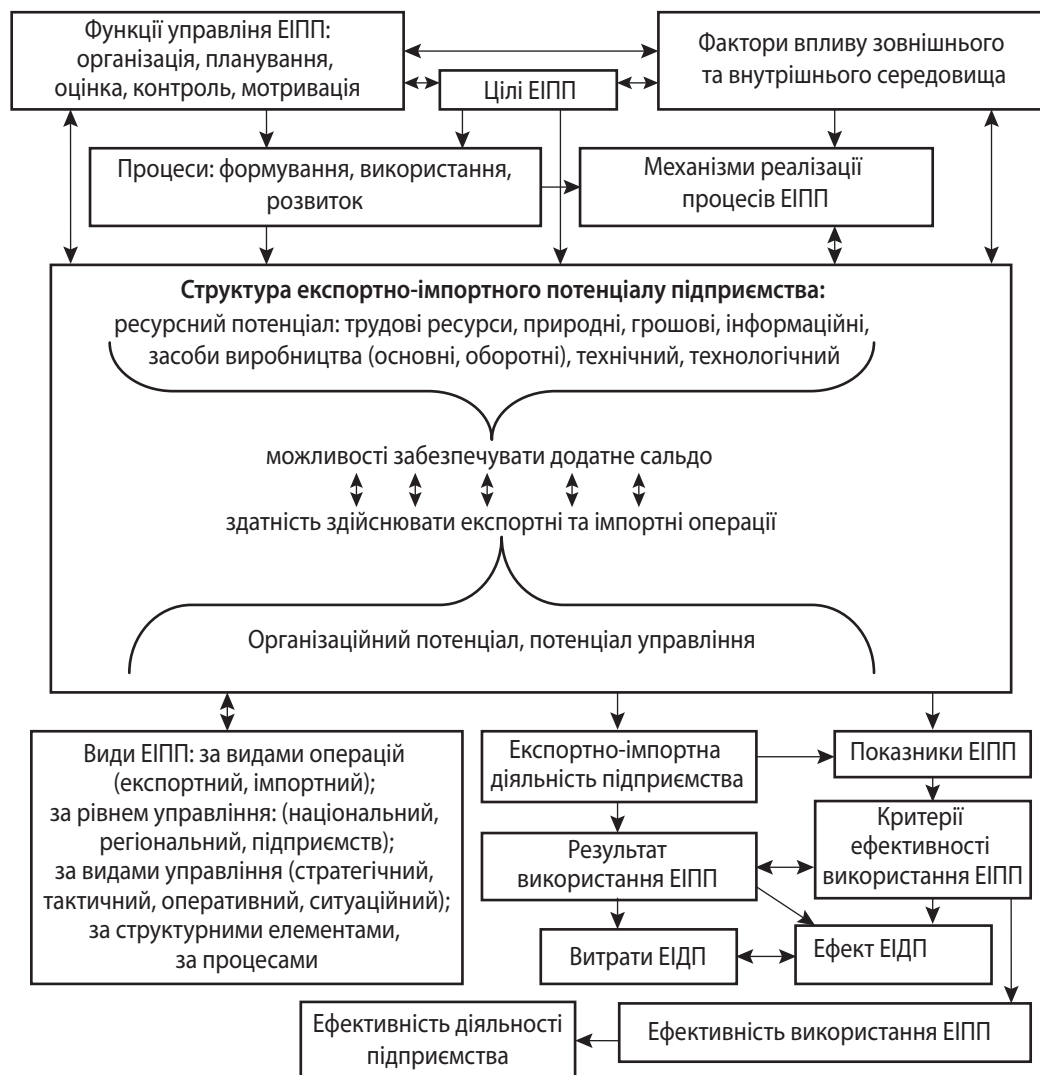

Рис. 3. Змістова модель ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства

- ✦ розробка збалансованої системи показників, що забезпечує дієвість системи управління на різних рівнях управління;
- ✦ розробка комплексного економічного аналізу з урахуванням різних рівнів управління.

Шостим положенням є те, що на основі результатів оцінки ефективності експортно-імпортної діяльності підприємства ухвалюються дієві управлінські рішення. Іншими словами, результати оцінки ефективності експортно-імпортної діяльності підприємства служать науковим підґрунтям для ухвалення дієвих управлінських рішень для підвищення цієї ефективності та виявлення резервів. Слід відмітити, що результати цієї оцінки доцільно використовувати для розроблення як стратегічного управлінського рішення, так і тактичного та оперативного.

Таким чином, запропоновані теоретичні положення оцінки ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства удосконалюють теорію потенціалу, теоретичні засади експортно-імпортного потенціалу, теорію ефектив-

ності. Оскільки в експортно-імпортному потенціалі відображаються всі інші види потенціалу промислових підприємств, а саме: ресурсний, організаційний і потенціал управління, а всі означені види потенціалу використовуються для здійснення різних видів діяльності промислового підприємства, то ефективність використання експортно-імпортного потенціалу обумовлює ефективність усієї діяльності підприємства та його розвиток. Цей удосконалений підхід до оцінки ефективності використання експортно-імпортного потенціалу підприємства забезпечує її об'єктивність, адекватність і достовірність. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=354d699d-4648-4112-a81a-919a80555fb7&tag=TendentsiiRozvitkuZovnishnoiTorgivliUkraini>
2. Стратегія посткризисного розвитку внешнеэкономического сектора Украины : монографія / под общ. ред. А. А. Мазараки. Киев, 2014. 660 с.

3. Пономаренко В. С., Піддубна Л. І. Проблеми та виклики трансформації механізмів міжнародної конкуренції та конкурентоспроможності // Конкурентоспроможність: проблеми науки та практики : монографія. Харків : ФОП Павленко О. Г.; ВД «ІНЖЕК», 2011. С. 54–70.
4. Піддубна Л. І., Шестакова О. А. Експортний потенціал підприємства: сутність і системні імперативи формування та розвитку. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 37. С. 223–229.
5. Ліпич Л. Г., Фатенко-Ткачук А. О. Фактори впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств. *Економіка та держава*. 2008. № 5. С. 29–32. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2008/8.pdf
6. Malyarets L., Barannik I., Grynko P. Mathematical modelling of efficiency evaluation of enterprises's export-import activity in Ukraine // *Proceedings of the International Congress on Business and Marketing, 2019*. Maltepe University, Istanbul, 13–15.06.2019. P. 211–213. URL: <http://openaccess.maltepe.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12415/4630/Lyudmyla%20Malyarets%2c%20Igor%20Barannik%2c%20Pavlo%20Grynko%20ICBM%202019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Бараннік І. О., Мінєнкова О. В. Моніторинг факторів зовнішнього середовища промислового підприємства // *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика»* (м. Харків, 24–25 березня 2016 р.). Харків : Вид-во «НТМТ», 2016. С. 337–338. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/12012/1/Тези%20БараннікМінєнкова.pdf>
8. Якушев О. О. Зовнішні та внутрішні загрози зовнішньоекономічної діяльності України. *Культура народів Причорномор'я*. 2012. № 233. С. 86–89. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/46504/25-Yakushev.pdf?sequence=1>
9. Андришин В. П. Фактори ефективності експортної діяльності підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 5. Ч. 2. С. 11–14. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/75.pdf
10. Дунська А. Експортно-імпортна діяльність України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 3. С. 36–46. URL: [http://zt.knute.edu.ua/files/2016/3\(86\)/5.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2016/3(86)/5.pdf)
11. Чалапко (Калник) Л. Д., Перетятко Л. А., Козак С. І. Експортний потенціал України: проблеми і перспективи реалізації. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип 26.6. С. 247–253. DOI: <https://doi.org/10.15421/40260237>
12. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. / О. В. Шкурूपій, В. В. Гончаренко, І. А. Артеменко та ін. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 248 с.
13. Malyarets L., Otenko I. Modeling of Export-Import Potential. *Modern Management Review*. 2019. Vol. XXIV. Issue 3. P. 51–61. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22932/1/Malyarets%2C_Otenko.pdf
14. Бараннік І. О. Обґрунтування базису понять сучасної змістовної суті експортно-імпортного потенціалу підприємства. *Бізнес Інформ*. 2015. № 11. С. 33–38. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2015-11_0-pages-33_38.pdf
15. Гринько П. О. Сутність ефективності експортно-імпортної діяльності підприємства в сучасних умовах // *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку економіки України»* (м. Київ, 2017 р.). Київ, 2017. С. 63–66.
16. Бараннік І. О. Система показників як основний інструмент моніторингу експортно-імпортного потенціалу підприємства // *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні підсумки 2016 року: досягнення, тенденції та перспективи»* (м. Одеса, 18–19 листопада 2016 р.). Одеса, 2016. С. 59–62.
17. Пономаренко В. С., Малярець Л. М. Аналіз даних у дослідженнях соціально-економічних систем : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2009. 432 с.

Науковий керівник – Малярець Л. М., доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри вищої математики й економіко-математичних методів Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця

REFERENCES

- Andryshyn, V. P. "Faktery efektyvnosti eksportnoi diialnosti pidpryiemstva" [Factors of Efficiency of Export Activity of Enterprise]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, is. 5, part 2 (2014): 11-14. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/75.pdf
- Barannik, I. O. "Obgruntuvannya bazysu poniat suchasnoi zmistovnoi suti eksportno-importho potentsialu pidpryiemstva" [Substantiating the Base of Concepts of the Current Content Related Essence of Export-Import Potential of Enterprise]. *Biznes Inform*, no. 11 (2015): 33-38. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2015-11_0-pages-33_38.pdf
- Barannik, I. O. "Systema pokaznykiv yak osnovnyi instrument monitorynhu eksportno-importho potentsialu pidpryiemstva" [The System of Indicators as the Main Tool for Monitoring the Export-import Potential of the Enterprise]. In *Ekonomichni pidsumky 2016 roku: dosiahnennia, tendentsii ta perspektyvy*. Odesa, 2016.
- Barannik, I. O., and Minienkova, O. V. "Monitorynh faktoriv zovnishnyoho seredovyscha promyslovoho pidpryiemstva" [Monitoring of Environmental Factors of an Industrial Enterprise]. *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Suchasni problemy upravlinnia pidpryiemstvamy: teoriia ta praktyka»*. 2016. <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/12012/1/Тези%20БараннікМінєнкова.pdf>
- Chalapko (Kalnyk), L. D., Peretiatko, L. A., and Kozak, S. I. "Eksportnyi potentsial Ukrainy: problemy i perspektyvy realizatsii" [Export Potential of Ukraine: Problems and Perspectives of Implementation]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 26.6 (2016): 247-253. DOI: <https://doi.org/10.15421/40260237>

- Dunska, A. "Eksportno-importna diialnist Ukrainy" [Export-Import Activities of Ukraine]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, no. 3 (2016): 36-46. [http://zt.knute.edu.ua/files/2016/3\(86\)/5.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2016/3(86)/5.pdf)
- Hrynko, P. O. "Sutnist efektyvnosti eksportno-importnoi diialnosti pidpriemstva v suchasnykh umovakh" [The Essence of the Efficiency of Export-import Activity of the Enterprise in Modern Conditions]. In *Problemy ta perspektyvy rozvytku ekonomiky Ukrainy*, 63-66. Kyiv, 2017.
- Lipych, L. H., and Fatenok-Tkachuk, A. O. "Faktory vplyvu na rozvytok zovnishnyoekonomichnoi diialnosti mashynobudivnykh pidpriemstv" [Factors Influencing the Development of Foreign Economic Activity of Machine-building Enterprises]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 5 (2008): 29-32. http://www.economy.in.ua/pdf/5_2008/8.pdf
- Malyarets, L., and Otenko, I. "Modeling of Export-Import Potential". *Modern Management Review*, vol. XXIV, is. 3 (2019): 51-61. http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22932/1/Malyarets%2C_Otenko.pdf
- Malyarets, L., Barannik, I., and Grynko, P. "Mathematical modelling of efficiency evaluation of enterprises's export-import activity in Ukraine". Proceedings of the International Congress on Business and Marketing. *Maltepe University*, Istanbul, June 13-15, 2019. <http://openaccess.maltepe.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12415/4630/Lyudmyla%20Malyarets%2c%20Igor%20Barannik%2c%20Pavlo%20Grynko%20ICBM%202019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Piddubna, L. I., and Shestakova, O. A. "Eksportnyi potentsial pidpriemstva: sutnist i systemni imperatyvy formuvannia ta rozvytku" [Export Potential of the Enterprise: Essence and System Imperatives of Formation and Development]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 37 (2012): 223-229.
- Ponomarenko, V. S., and Maliarets, L. M. *Analiz danykh u doslidzhenniakh sotsialno-ekonomichnykh system* [Data Analysis in Studies of Socio-economic Systems]. Kharkiv: VD «INZhEK», 2009.
- Ponomarenko, V. S., and Piddubna, L. I. "Problemy ta vykylyky transformatsii mekhanizmiv mizhnarodnoi konkurentsii ta konkurentospromozhnosti" [Problems and Challenges of Transformation of Mechanisms of International Competition and Competitiveness]. In *Konkurentospromozhnist: problemy nauky ta praktyky*, 54-70. Kharkiv: FOP Pavlenko O. H.; VD «INZhEK», 2011.
- Shkurupii, O. V. *Zovnishnyoekonomichna diialnist pidpriemstva* [Foreign Economic Activity of the Enterprise]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2012.
- Strategiya postkryzysnogo rozvitiya vneshneekonomicheskogo sektora Ukrainy* [Strategy for Post-crisis Development of the Foreign Economic Sector of Ukraine]. Kyiv, 2014.
- "Tendentsii rozvytku zovnishnyoi torhivli Ukrainy" [Trends in the Development of Ukraine's Foreign Trade]. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=354d699d-4648-4112-a81a-919a80555fb7&tag=TendentsiiRozvitkuZovnishnoiTorgivliUkraini>
- Yakushev, O. O. "Zovnishni ta vnutrishni zahrozy zovnishnyoekonomichnoi diialnosti Ukrainy" [External and Internal Threats to Ukraine's Foreign Economic Activity]. *Kultura narodov Prychernomor'ia*, no. 233 (2012): 86-89. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/46504/25-Yakushev.pdf?sequence=1>